

FÓIA DIECESANĂ.

Organ al Eparchiei gr. or. rom. a Caransebeșului.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

<p>Prețul Abonamântului : Pentru Austro-Ungaria pe an . . 5 fl. — cr. " " " " pe 1/2 an . 2 " 50 " " România și străinătate pe an . 14 franci " " " " " pe 1/2 an 7 "</p>	<p>Prețul inserțiunilor : Pentru publicații oficiale, concurse, edicte etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până la 150 cuvinte 3 fl., până la 200 cuvinte 4 fl., de aci în sus 5 fl.</p>	<p>Correspondențele sânt a se adresa redacțiunei „FÓIA DIECESANĂ“ ; eră banu de prenumerațiune și inserțiuni la Tipografia diecesană în Caransebeș.</p>
--	---	---

Cuprinsul : Guvernul actual și biserica în Ungaria. — Orbul din naștere. — Rapórtelc generale ale Consistoriului ca senat bis. apoi ca senat școlariu către Sinodul eparchial. — Spicuri istorice. Continuare. — Convocarea adunării ordinare de primăvară a comunității de avere a fostului regiment conf. rom. bân. Nr 13. — Varietăți. — Concurse. — Licitațiune minuendă.

Guvernul actual și Biserica în Ungaria.

Ministrul ung. reg. de culte și instrucțiune publică, contele Csáky, cu ocașunea începerei desbaterei asupra bugetului resorțului seu în casa reprezentanților corpului legiuitoriu ș'a desvoltat cu privire la raporturile dintre stat și biserică programul seu în următoarele:

»Ce se atinge de programul general, țin, că acesta trebuie să fie unul și acelaș ori și cine ar ședea în acest scaun ministerial și el se pôte precisa în puține propozițiuni.

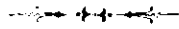
Pe terenul afacerilor cultului: pelângă deplina păzire ale drepturilor statului și regelui așa, precum le statoresc legile și praesa legală, are să fie respectată sfera de drept și de activitate bisericescă și confesională, precum și libertatea individuală a conștiinței; mai departe acele întrebări, cari nu sânt regulate nici prin legi, nici prin praesa legală, au a fi rezolvite după putință în conțelegere cu factorii competenți interesați pe basa încrederei reciproce, dar totdeauna cu observarea intereselor statului. Ministrul de culte al Ungariei nu este ministru de culte al unei biserici, al unei confesiuni, ci reprezentantul statului pe terenul afacerilor cultului dar între marginile statului de drept și ale adevăratului liberalism, cari

pretind decisiv, ca interesele bisericilor și confesiunilor precum și libertatea conștiinței a individuuului să fie totdeauna respectate până când ele nu vin în contradicere cu vitalele interese ale statului. Și precum este necesariu, ca guvernul să privegheze cu zel asupra neșignirei intereselor de viață ale statului, chiar așa trebuie să ia în scutul seu interesele bisericesci și confesionale, cari nu sânt în contrast cu acelea ale statului, măsurând guvernul după putință cu măsură egală, dreptă fie-căreia convingeri religioșe, pentru că religiunea ca unul dintre cei mai puternici factori ai civilizațiunei nu pôte fi stersă nici când din șirul intereselor celor mai proprii și mai înalte ale statului«.

Diarele se pronunță asupra acestui program după coloritul lor politic în diferite moduri. Mai toate se întrunesc în părerea aceea, că programul ar fi pré conservativ. Eță ce dice unul chiar dintre diarele guvernamentale: »Programul acesta n'are lipsă de esplicări mai largi. Să anolăm mai întâiut, ce nu este, el nu este program de luptă față de confesiuni. El nu pășese agresiv în nici o direcțiune și nu țintese la cuceriri și acuișițiuni pentru stat în detrimentul drepturilor căștigate ale confesiunilor. Deci în acest înțeles este strict conservativ. Dar nici nu ni este permis a ne face iluzini. În Ungaria nu este încă pregă-

tit terenul pentru introducerea de instituțiuni mari liberale.

Atâta constătam și noi, că amintitul program nu le place liber cugetătorilor și inamicilor bisericeii.

Orbul din naștere.

Evangelia de astăzi — după Ioan 9. 1—38 — ne espune istoria despre vindecarea unui orb din naștere. Persónele cari obvin aci în acțiune se deosebesc după caracterul lor într'un mod foarte simțibil, dar sânt astfel desemnate după natură, încât am crede, că stăm în fața scenei, fiind singuri privitori a acelui eveniment espus.

Îndată după petrecerea evenimentului vedem pre vecinii și prietenii orbului vindecat, cum se luptă ei cu nesiguranța, cum nu'si pot dumeri mirarea lor despre schimbarea orbului așa de momentană, cum nu se pot hotări în recunoșcerea lui, cu tóte că de mi de ori l'a vădută ei înainte — și acum cum s'a putut se se facă, ceea-ce s'a făcut cu el? Aceste îi face se presupună, că nu póte se fie el — orbul din naștere — însuș, ci trebuie se fie altul, care sémănă foarte cu el, . . . până când în fine fostul orb singur îi scóte din nedumerire dicéndu-le: *eu sânt!* — Tămăduitul, precum este obiceiul tuturor, cari au esperiat ceva miraculos, năreză cu plăcere la mai multe ocațiuni despre tóte împrejurările vindecării sale și nu oboseșce, decă-și repeteșce istoria sa cât de des. Din tóte vorbirile lui transpiră sinceritate, onestitate, care nici un paș nu pestrece limitele adevărului, apoi o înduioșire a inimii pentru binefacearea primită și un curagiu de a mărturisi franc în față inamicilor binefăcătorului său, cele ce i-s'a făcut lui. El fireșce nu șcie, că cine este acel om, care i-a făcut această minune; dar aceea șcie el foarte apriat, că acela și nu altul are meritul de ai fi dat vederea.

Școala fariseilor singură devine prin acest fapt în discordie. Din unii vorbeșce vócea ortodoesismului esagerat: „*acest om nu este dela Ddeș, că nu păzeșce (după părerea lor) Sábetele*“. Chiar caracterul acelora, cari așa departe merg cu sistemul lor, încât dispută chiar lucruri întemplate, decă acele nu s'a făcut după principiile lor prejudicióse. . . Din alții dintre fariseii preșenți aci vorbeșce mai mult iubirea de adevăr și o judecată sănăt isă: *cum póte omul păcătos se facă acest fel de minune?* Vedeți aci caracterul amicilor adevărului, cari din fapte complinite trag consecințele drepte; cari din rezultate fac conclusiuni și drept aceea totdeauna conchid mai drept ca aceea. —

Améndoué partidele se unesc în întrebarea cătră orb: „*Tu ce dici de densus, cum a deschis ochii tui?*“ — ér întrebatal pre lângă tótă diferința lor a avut destulă îndrēsnelă de a numi pre tămăduito-

riul său: *profet*, care în limba de atunci a jidovilor însemnă un om provédut de Ddeș cu puteri es-traordiuare și supraomeneșci. — Fariseii devin în perplexitate — cad în indoeli — indoeli și éráș în indoeli, în cari ușor putem cădea, decă voim se facem ceva nesigur. A fost cu putința o înșelăciune (fireșce pre lângă atâtea mărturii de ale vecinilor — de necredut). Christos a putut se întrebuinteze pre acest om numai pentru de a'si consolida vađa sa. . . Dórá părintii tinerului vindecat îi va scóte din nedumerire. Trimit după ei — ei vin — nu chiar acei ómeni onestii și sinceri, ca cari póte am poftit a afla în ei, nu așa pătrunși de recunoștința ca feciorul lor. Ei mărturisesc aceea, ce li se pare a nu fi primejdios pentru dênșii: *Șcim că acesta este feciorul nostru, și cum orb s'a născut*. Ér când a ajuns la întrebarea, a cărei respuns li-se părea primejdios apoi: *éră acuma cum vede nu șcim, sên cine i-a deschis lui ochii, noi nu șcim, însuși este în vârștă, pre densusul întrebat*. Se vede, că răspunsul părintilor la întrebarea litigióșă este nefiresc și nesincer, de órece ei a bună sémă vor fi primit mai înainte seire despre cele întemplate cu feciorul lor.

Preste tóte aceste persóne strimbe și neoneste, de cari vorbirăm dela minunea vindecării până aici, se înalță caracterul tinerului, pre care l'a vindecat Isus. Îndată la primul interogatoriú, la care negreșit s'a proces cu blândete și afabilitate, — se comprobă onestitatea sa. El își espuse franc părerea sa, deși el a bună sémă a presimțit, că ar putea dobândi mult prin un cuvânt plăcut fariseilor, cari au ținut faptul destul de demn pentru de a sacrifica chiar, numai se se ascundă adevărul, care multă dăună putea căusa auctorității lor (asem. Mat. 28. 12, 13). Dar și aci unde se vėdesce dorința judecătorilor de a nu se atribui lui Isus meritul acelei fapte, rămâne el fidel mărturisirii sale. Atunci dușmanii lui Isus iaú o față religióșă, pentru de a orbi pre conscientiosul tiner: *dă mărive lui Ddeș, noi șcim pre omul acesta, că este păcătos*. Îndeșert! Acastă sentință aspră din gura fariseilor asupra unui om așa de binefăcătoriu, trebui s'ei apară lui suspicióșă! El le vorbi deci precum trebuie se și vorbeșcă totdeauna amicului adevărului, nelăsându-se a fi orbit nici de auctoritatea nici de ademenirile cunoscătorilor de lege: „*de este păcătos nu șcim: una șcim, că am fost orb, și acum vėd*“. — Pre cel născut orb nu l'a învățat arta de a respunde astfel, răspunsul acesta a fost în împrejurările sale cel mai firesc, care l'a putut da. Dar decă s'ar fi și precugetat el de a-le da un respuns, care i-ar fi putut scóte din cumpăt și li-ar fi tăiat ocașunea de a-se mai disputa cu el, — atunci el un răspuns mai potrivit ca cel dat nici n'ar fi putut afla. O dovadă dară, că arta numai atunci își ajunge ținta sa, decă este confórmă naturei. — Contrarii aprigi, cari nu lucră după legile rațiunei, ci numai după boldurile sėlbătice a-le pasiunei, nu se lasă nici când a fi înfrânți și rușinați

prin refuzațiunile și contradovezile, ce li-se opun; ei devin cu atât mai pasionați și mai iritați, cu cât încep a se teme pentru periclitarea opiniei și a auctorității lor. Dacă li-se opune ceva neașteptat, care de a dreptul contradice planului lor, atunci cu precauțiune provocă alte mii de puncte de contro-versă, pentru ca încât numai se pôte să se întunece curatul adevăr. . . Vedem perplecsitatea fariseilor, când ei numai pentru ca să mai pôtă dice ceva și pentru de a dobândi timp de cugetare, voesc să mai audă odată istoria vindecării, prin ce aduc pre nobilul israilit într'un fel de ferbentelă și nerăbdare, cari îl fac să erumpă în cuvintele: „*etă am spus comă și n'afți aușit! Ce vretî érăș să aușitî? Aă doră voiți să fiți și voi invățacei lui?*”

Acésta a fost destul pentru ei; acésta însemnă un atac asupra mândriei unei secte atât de vanitose; éră ei pentru de ași dovedi ortodocsismul lor repet dîcînd: „*pre acesta nu'l scîm de unde este*”. Cu cât mai mult ei vorbesc, cu atât mai multe ocări pun ei pre un om, în care noi trebuie să admirăm nobilitate și rezoluțiune și carele cu tôte, că a sciut, că stă inaintea mai marilor, nu a socotit cât de primejlios este pentru el de a-le spune pre față curatul adevăr amar pentru ei. Eu totdeuna cetesc cu mare plăcere respunsul rușinătoriu, generos, instructiv și religios, care l'a dat el lor, care însă a și provocat asupra lui deplina mânie: „*că de acésta este minune, că voi nu sciți de unde este, și a deschis ochii mei. Și scim, că Ddeu pre păcătoși nu-i ascultă, ci de este cineva cinstitoriu de Ddeu și face voia lui, pre acela ascultă. Din véc nu s'a aușit, cum să fie deschis cineva ochii vre-unui orb din nașcere? De nu ar fi acesta dela Ddeu, n'ar puté face nimica*.. — Cât de nimerit! Cât de deprimătoriu: Pré mult adevăr pentru de a'l suporta linișcitî! Mânia îi pripesce, și ei îl alungă din sinagogă, din comunitatea lor. El însă prin acésta nu perde nimica, căci Isus îl făcu sieș discipul. . .

Judecați on. cetitori, cari aveți în voi simț de adevăr și de dreptate: cât de plăcut ne înfățișcă nouă istoria acésta caracterul adevărului, onestității și a recunoștinții; cât de sublim apar acestea față de omeni timidi și mici de suflet. . .! nu sînt nici probele, la cari este pus aci eroul acestor virtuți, pentru că este ceva rar, ca ademenirile lingușitoare, speranța de a dobândi vađă și cinste la o partidă însemnată etc., să nu clatine caracterele. Dar trebuie să ne însemnăm, că pentru avantaje numai uitatul și lăpădatul de Ddeu își înjosesc și desonoréză caracterul său. Este dară un lucru rar de a rămănea fidel caracterului său și atunci, când frica de amenințări voesc a înăduși simțemintele celei mai sacre legi, și când prin mărturisirea adevărului puțin putem câștiga la adversarii înverșunați. Dar totuș acele caractere, pre cari nici lingușirile dulci și prospectele de avantaje nu le seduce, nici amenin-

țările și persecuțările violente nu le intimidéză — sînt caractere nobile.

O de n'ar fi ele așa de rari cu deosebire în Țările noastre!

B. B. Herendeșcianul,
preot ort. român.

Raportul general

al senatului bisericesc către Sinodul eparchial.

Consistoriul diecesan ca senat bisericesc subterne Veneratului Sinod eparchial următorul raport general despre starea clerului și a poporului din diecesă cu finea anului 1888, precum și despre activitatea sa în decursul anului 1888.

A) I. Conspectul alăturat sub lit. A) la acest raport arată după datele încurse dela cele 10 proto-presbiterate ale diecesei, că populațiunea fiind în anul 1887 . . . . . 361.388 suflete
ér în 1888 . . . . . 358.998 „
și adecă bărbați . . . . . 183.064 „
femei . . . . . 175.934 „

a scădut cu . . . . . 2.390 de suflete;
că în anul 1888:

s'au botezat . . . . . 13.255 și adecă
de genul bărbătesc . . . . . 6.886 suflete
de genul femeesc . . . . . 6.369 „
au răposat . . . . . 10.577 adecă:
bărbați . . . . . 5.311 „
femei . . . . . 5.266 de unde

resultă, că numărul botezaților a întrecut pe al răposaților cu 2.678;

s'au cununat în anul 1887 . . . . . 2.930 părechî
în 1888 . . . . . 2.899 „

decî resultă un scădemînt de . . . . . 31 „

Pe teritoriul diecesei s'au aflat case locuite de credincioșii noștri în anul 1888 . . . . . 65.910

în 1887 . . . . . 63.661

prin urmare casele locuite de credincioșii noștri

s'au sporit cu 2.249

Dela alte religii s'au întors la religia noastră 197

ér dela religia noastră la altele au trecut . . . . . 100 de persoane;

ér părechî viețuitoare în concubinată au fost cu finea anului 1888 5088

1887 4569

de unde resultă că numărul concubinatelor s'au înmulțit în decursul anului

1888 cu . . . . . 519 de părechî.

B) II. Conspectul alăturat sub B) adevăresce, că în diecesă s'au aflat cu finea anului 1888

a) comunități matere 313
b) „ filii 35

la oaltă, 348

în cari sînt

a) biserici 326

b) capele 4

c) parohii	399
sistemisate după rescriptul declaratoriu iliric.	
a) în centru:	
Episcop diecesan	1
Protosinghel	1
presbiteri	2
b) în afară:	
protopresbiteri	8
administratori protopresbiterali	2
parochii și adm. parochiali	354
capelanii	37
și diaconi	2

La olaltă . 407 de persoane

bisericesci.

Până la finea anului 1888 sau redus peste tot 71 de parohii, ce au fost sistemisate prin rescriptul iliric.

C) III. După conspectul alăturat sub C) cele 326 de biserici din diecesă s'au aflat în stare

bună	229
slabe	77
de tot slabe	20

326

D) IV. După sumariul de sub D) au încurs la senatul bisericesc în anul 1888

a) în cauze curente	1185
b) disciplinare	10
c) matrimoniale	21

La olaltă . 1216 exhibit.

cară toate pertractându-se în 7 ședințe consistoriale sânt rezolvite, între țări sânt a se număra și decisiunile Veneratului Sinod eparchial din anul trecut, ce au căzut în sfera de activitate a acestui senat bisericesc. Unele din ele se află încă sub espedițiune.

E) V. Sumariul de sub E) arată agendele oficiale ale protopresbiteratelor din întreaga diecesă și adecă: au încurs la oficiile protopresbiterale în anul

1888	4693
la scaunul protopresbiteral	116

peste tot . 4809 exhibit.

F) VI. Mai departe tabela de sub F) arată numărul și clasificățiunea clericilor din institutul teologic cu finea anului școlastic 1887/8, ér tabela de sub G a celor primiți în anul școlastic curent 1888/9 la ascultarea disciplinelor teologice.

H) VII. Asemenea se alătură sub H) tabela de cualificațiune a teologilor hirotoniți în decursul anului 1888 cu aceea mai departe observare, că în anul trecut 1888 au răposat în domnul 8 proofi, ér prin resignare au devenit 2 parohii vacante.

În fine ne permitem a observa, că din cele 3 protopresbiterate, cari au fost administrate provisoriu, al Făgetului și al Caransebeșului sau îndeplinit conform prescrișelor statutului organic și ale regulamentului fost în vigore pentru alegerea de protopresbiteri numai că alegându-se la Caransebeș protopopul din Oravița, cel din urmă a devenit de a se administra provisoriu.

Caransebes, din ședința consistorială ținută la 12 Aprilie 1889.

Raportul general

al senatului școlariu către Sinodul eparchial.

Consistoriul diecesan vine cu tot respectul a subșterne Veneratului Sinod eparchial raportul despre starea învățământului la școlile noastre corfesionale, precum și despre tinerimea noastră română gr. or. carea a cercetat institute de învățământ de stat, sau de alte confesiuni de pe teritoriul diecesii noastre în decursul anului școlariu 1887/8.

I. Școlile poporale elementare confesionale.

În anul școlariu 1887/8 în comunele noastre bisericesei, ale căror școle stau sub jurisdicțiunea Consistoriului, au fost prunci harnici de școlă dela 6—12 parte bărbătoscă 10.558

parte femeescă 9.842

La olaltă . 20.400

Din acestia au cercetat școlă de toate țiile parte bărbătoscă 7.128

parte femeescă 3.754

peste tot . 10.882

Asămănând numărul pruncilor harnici de școlă din anul acesta, cu numărul pruncilor din anul premergătoriu 1886/7, se vede în anul școlariu 1887/8 un crescământ de 363. sau 1.77%.

Éra comparând numărul pruncilor, cari au cercetat școlă în anul școlariu 1887/8 cu numărul celor din a. 1886/7, aflăm un scădemânt de jumătate de percent, adecă în anul școlariu 1886/7 au cercetat școlă de toate țiile 53.90%, éra în a. 1887/8 au cercetat numai 53.34%.

Cercetarea cea mai bună a fost în protopresbiteratul Oraviții cu 64%, apoi în al Ciacovii și al Vêrșetului cu câte 59% și mai bine, în al Bisericii-albe cu 56% și în al Caransebeșului cu 53% pecând în al Făgetului a fost cea mai slabă cercetare, unde abea 40% au cercetat școlă.

De altcum cercetarea școlilor față cu anul 1886/7, a crescut numai în două protopresbiterate, anume în al Jebelului și al Vêrșetului, pecând în protopresbiteratul Lugoșului, Făgetului, Ciacovii, Bisericii-albe și într'al Oraviții cercetarea a scăzut în anul 1887/8. (Consp. I.)

Dintre cele 212 de școle elementare, care se află în diecesa noastră, 202 sânt mestecate. éra 10 separate după sex: 195 sânt cu câte 1 clasă, 16 cu câte 2, și 1 cu 4 clase.

La areste școle au funcționat în decursul anului școlariu espirat 216 învățători și 9 învățătoare, la olaltă 225. Din acestia au esamen de cualificațiune 187 de învățători și toate 9 învățătoarele, peste tot 196. Definitivi au fost 171 de învățători și 6 învățătoare. éra 6 posturi au fost vacante.

La esamenul de calificăciune s'au supus 13 înși dintre cari 12 au căștigat atestat de calificăciune. éra 1 s'a respins.

În decursul anului 1888 s'au întregit 24 de posturi învățătorești și anume 11 în mod definitiv prin alegeri éra 13 provisoriu prin substituire.

Conspectul sumariului salariilor învățătorești se subșterne tot pelângă observarea de mai înainte, că adecă sa-

lariile învățătorilor dela 53 de comune nu ajung la minimumul de 300 fl. din cauză, că respectivele comune sânt mici și sêrace.

În conferințele învățătoresci din anul trecut s'a pertractat cu succes înbucurătorii obiectul de învățământ: „*Geometria populară*“.

În fine conspectul despre contribuirea comunelor noastre bisericesci, precum și a învățătorilor dela școlile noastre confesionale la fondul de pensii regnicolar, -- nu sê pôle subșterne din motiv, că Consistoriul s'a convins, că datele încurse sânt neesacte, și că spre ernarea acestora trebuie sê iee cu totul alte dispusëciuni.

II. Institutul pedagogic diecesan.

La începutul anului școlariu 1887/8 s'au înscris la institutul pedagogic diecesan 37 de elevi și 4 eleve, la olaltă 41 adecă cu doi mai mult decăt în anul școlariu 1886/7. La finea anului au fost 34 de elevi și 4 eleve, la olaltă 38 adecă tot atâta câți au fost și la finea anului școlariu 1886/7. În anul 1887/8 s'au promovat 18 elevi și 4 eleve, peste tot 22, pecând în anul 1886/7 s'au promovat 20 elevi și 6 eleve; prin urmare în anul 1887/8 sê arată un scădămënt de 4 înși.

Cu începutul anului școlariu 1888/9 s'au înscris în cursul I pe temeul atestatelor produse și a examenelor de primire 13 elevi și 3 eleve, la olaltă 16 înși, în cursul al II-lea 18 elevi și 1 elevă, ăra în cursul al III-lea 11 elevi, peste tot 46, adecă cu 1 mai mult decăt la începutul anului școlariu 1887/8.

La acest institut studiile preserise s'au propus de 2 profesori definitivi, 3 provisorii și 2 profesori estraordinari apoi de doi magistri; cesti doi din urmă au propus cântarea biseeicëscă, tipicul și musica vocală și instrumentală.

III. Tinerimea română gr. or. dela institute de învățământ de alte confesiuni sau neconfesionale.

În școlile comunale elementare din Lugoj, Vêrșet, Biserica-albă, Oravița-montană și Reșița-montană, apoi în școlile elementare de stat din Caransebeș, Biserica-albă și Panciova, în anul școlariu 1887/8 au fost școlari români gr. or. de amëndonë sexele 337, adecă cu 7 înși mai mulți decăt în anul școlariu 1886/7.

În școlile cetățenesci de stat din Caransebeș, Vêrșet, Oravița-montană, Reșița-montană și Panciova, au fost școlari de ai noștri 124 adecă cu 5 mai puțini decăt în anul școlariu 1886/7.

În gimnasiile de stat din Lugoj, Biserica-albă și din Panciova, au fost în anul școlariu 1887/8, școlari români gr. or. 141, adecă cu 9 mai mulți decăt în anul 1886/7.

În claustrele romano-catolice din Lugoj și din Oravița au fost fete române gr. or. 95 cu 3 mai mult decăt în anul 1886/7.

Peste tot în anul școlariu 1887/8 au cercetat tineri români gr. or. de amëndonë sexele, institute de învățământ de alte confesiuni și neconfesionale de pe teritoriul diecesei noastre 697 de înși, adecă cu 11 mai mulți decăt în anul școlariu 1886/7.

La tôte aceste institute, conform statutului nostru organic, Consistoriul diecesan a aședat caticheți, cari sânt

remunerați din bugetul diecesei, afară de catichetii din Caransebeș, carele primesce remunerație dela stat, și cel dela gimnasiul din Lugoj, carele pelângă remunerația dela diecesă mai capetă și dela stat.

IV. Agendele senatului școlariu.

În anul 1888 au intrat în resortul senatului școlariu 739 de exhibite, care s'au resoltit parte presidial parte în 6 ședințe consistoriale, afară 21 care sânt restante.

Casuri disciplinare au obvenit 9, dintre care 7 s'au resoltit definitiv, și anume unul prin cassarea inculpatului, două prin pedepsă în bani, unul prin muștrare, unul prin achitare, două prin sistare și două sânt pendinte.

Ajutoriu s'au împărțit în anul 1888 școlii din Orșova 60 fl. celei din Hauzesci 25 fl. învățatoriului din Icloda 30 fl. celui din German 25 fl. și celui din Secaș 12 fl. la olaltă 152 fl.

Caransebeș, din ședința consistorială ținută în 13/25 Aprilie 1889.

Spicuri istorice

(din Dr. Heinr. Franke: „Zur Geschichte Traians und seiner Zeitgenossen“ de P. Broștean).

(Continuare).

I.

Dacia înaintea epocii traiane.

Sub Domițian însê sê rëdicară și mai infricoșat, resculăți fiind de regele lor Decebal și constrinși de apăsările garnisonelor marginase romane și ațitați de lasitatea lui Domițian. Regele Dacilor cu numele Duras, pătruns de admirarea însușirilor frumoșe ale lui Decebal, sê retrase din propria sa voință și-î cede acestuia corôna și conducerea. Și într'adevăr Decebal și meritase acêsta admirațiune, căci dënsul avea o supraveghere și o rară istețime în conducerea militară. Scia sê nimerescă timpul atacului și al retragerii; pricepea arta atacurilor din ascuns, era vitéz în bătălie și scia sê inspireze armata prin virtuțile sale resboinice. Îvingënd scia sê tragă folosele cele mai nimerite și a alege mijlôcele cele mai potrivite, spre a repăra daunele unei înfrângerii¹⁾.

Decebal înțelese, că dënsul trebuia sê-și creșcă poporul în arta militară romană, spre a-î combate pre acestia cu armele proprii, d'acea atrase o mulțime de fugari și desertori pre lângă sine și-le întrebuintasê serviciile lor spre mai bună formarea și regularea institutiunilor militare, rëdicarea cetăților și facerea mâșinilor de resboii.

Astfel pregătit, trecu Dunărea la anul 86. d. Chr. întră în Moesia și sê întâlni cu ôstea romană sub conducerea consulului Appiu Sabin. Decebal învinse pre Romani, ăra Appiu căduse mort. Dacii devastară provincia întrëgă și luară mai multe cetăți și casteluri, cari erau ocupate de Romani²⁾.

După înfrângerea acêsta trimise Domitian a două ôste sub Cornelia Fuscu, *commandantele gardei*

¹⁾ Din Cass. Domit. cap. 6, pz. 1105 nota 35.

²⁾ Svet. Dom. 6.

pretoriane însă acesta fiind de un caracter turbulent și datat la un trai molatic și opulent, fără calități și nepractic în cele militare, se creșu în fruntea unei vițe escelente neînvingibil, și trecu Dunărea fără a se îngriji de preparativele recerute de o precauțiune serioasă, ér urmarea a fost, că în lupta cea dintâi fu bătut și își perdu-se partea cea mai însemnată din óstea sa. Spaima a fost generală, Romanii perdură arme și bagage, și lăsară o mulțime de prinsonieri și un vultur în mâinile Dacilor.

Într'aceea întreprinse Domitian un resbel în contra Gradilor și Marcomanilor în Panonia, pentru-că i-a refusat ajutorul lor în contra Dacilor. El ucise solii trimiși de aceste popóre pentru încheerea păcii, fusese însă după aceea bătut de Marcomani și constrins a trãmite acuma din partea sa solii la Decebal a încheea pacea, carea o refuzase pân'aci. Decebal se supuse împrejurărilor, căci și densus deși victorios, avusese mari perderi³⁾ și primi condițiunile de pace, dar nevoind a se întelni cu Domitian, trimise pre Diegis cu o suită, spre ai preda unele arme și nisce prinsonieri. Dupăce Diegis se desarcină de misiunea sa, îi puse Domitian o corónă pre cap și se prefăcu ca un învingătoriu și ca-și când ar fi îndreptătit, a da Dacilor un rege. După'acea împărți onoruri și bani între soldații săi și trimise ca învingătoriu într'altele și soția lui Decebal cu o epistolă apocrifă a acestuia la Romanii. Acesta pace a răscumpărat-o Domitian cu mari sume de bani, cu trimiteria de artiști militari învățați și de meseriași, cari îi putea bine folosi, și în fine cu promisiunea, ai da lui Decebal adeseori daruri din vesteria sa⁴⁾. Acestea se întemplă pe la a. 89 s'au 90, ér întrarea triumfală alui Domitian a avut loc la a. 91 d. Chr. când M. Uliu Traian pentru prima dată împremă cu M. Aeliu Glabria devenise consul⁵⁾.

La a. 91 d. Chr. éră erupse resboiul în contra Dacilor. Domitian însărcină pre Iulian cu conducerea supremă. Acesta sciuse a descepta însufetiirea la soldații romani, întraltele prin ordinațiunea dată de densus, că fiecare soldat se-și scrie numele său și a centurionului său pre pavaza lui, ca astfel se se pótă deosebi portarea viteză de cea rușinosă. După'acea bātu pre Daci într'o bătălie sângerósă lângă Tapae. Vezmas, carele pre lângă Decebal era cel mai mare conducătoriu al Dacilor, n'a putut în acesta luptă scăpa, decât prefăcându-se mort și ascundându-se într'o grămadă de morți, spre a fugi însă în întunerecul nopții. Éră Decebal de frică că inimicii se vor apropia de reședința sa a dat ordin, a se tăia pădurile din vecinătate până la nălțimea unui om și a îmbrăca trunchiurile rămase cu diferite arme astfel, că Romanii din depărtare îi ținură de o armată veritabilă și se opriră în mersul lor.

Domitian firesce se temu de învingătoriu și pre-

tindea a fi privit și venerat și din partea poporului ca acelaș, prinii predicatul de „Dacicus“ éră senatul îi recunoseu onorul triumfal, care se esecută cu fórte mare pompă, cu jocuri, teatre, arcuiri de triumf, o mulțime de statue, innuri esagerate ș. a. spre desfătarea plebei și a armatei. Lui Fescu i-sé rēdică în téra Dacilor, unde densus și a aflat mórtea, un monument de victorie, ér pacea câștigată imperiului se sērbători prin închiderea templei lui Ianus.

După încheerea păcii cu Domitian rămăsé Decebal câți-va ani în linișce, pregătindu-se necurmat pentru resboiul, ațițând și amenințând însă meru imperiul roman, odată se văita pentru neplătirea tributului, altă dată protegēnd pre inimicii Romei și dând scut desertorilor romani în țera sa.

Deodată trāsni vestea despre adoptarea lui Traian și mórtea lui Nerva, urmată scurt după aceea adoptare. Acesta întemplare îl înduplecă pre Decebal ași schimba purtarea sa, căci înțelesese, că cecece se părea imposibil sub neputinciosul Nerva, devenise posibil sub conducerea vitezului loctiitoriu al Germaniei, carele bătuse pe barbari și îi respinse dincolo de Rin și de Dunăre. Drept aceea mărturisi simțimintele cele mai pacinice, promitea a fi amic și aliat fidel a Romanilor contra tuturor inimicilor ai imperiului și cerea subsidiile anuale nu ca tribut ci ca don. Traian însă străbutuse cu politica lui și îi refusă cu dispreț cerea de tribut, căci densus de Decebal încă nu este învins⁶⁾. Afară de aceea Dacii deveniseră tot mai înfricoșăți, armata lor se innulții tot mai tare, ațițară Romanii dela Dunăre și avură aliați fideli în Sarmati și probabil și în Parți.

(Va urma).

Nr. 709 A. 1889.

Comunitatea de avere a fostului Regmt conf. romano banatic Nr. 13.

Publicațiune.

Cătră comuna N. N. ca membru al Comunității de avere.

Caransebeș, 20-lea Maiu 1889.

Adunarea ordinară de primăvară a reprezentanților comunității de avere se va ținea aici în Caransebeș, Vineri în 7 Iunie a. c. cal. nou la 9 $\frac{1}{2}$ óre dimineța.

Comuna are se încunosciițe despre acesta pre reprezentantul seu și pe suplentul acestuia cu aceea indatorire, că reprezentantele și în cas de împedecarea lui suplentul *negreșit* trebuc se participe la numita adunare.

Programul referitoriu se alătură în 2 exemplare cu acel adaus, ca unul se se predée reprezentantului Comunității de avere.

Adeverința alăturată se se subscie de comună de reprezentante și de suplentul seu și apoi se se predée fostesteriei, la care aparține comuna, până la 2-lea Iunie a. c.

Propunerii și rugări pentru numita adunare au se se trimiță în scis și bine motivate Comitului cel mult până la 2. Iunie a. c. căci în casul contrarin, acele nu se vor putea lua la pertractare.

Vicepreședintele:
Ilie Curescu m. p.

³⁾ Dio Cass. I. c. 1.

⁴⁾ Dio Cass. I. c.

⁵⁾ Fillenont III. 1089.

⁶⁾ Dio Cass. Traj. VI.

Programul

adunării ordinare de primăvară a reprezentanților comunității de avere.

1. Darea de semnă despre dispozițiile și întâmplările mai însemnate petrecute dela ultima adunare generală (27. Septembrie 1888); 2. Presentarea socoților anuale finale și a inventarelor Comunității de avere pro 1888; 3. Presentarea socoților anuale finale și a inventarilor fondului caselor pro 1888; 4. Proiectul instrucțiunii disciplinare; 5. Nota domnului Comite suprem referitoare la parcelele de pământ, ce au căzut în urma delimitării pe terenul României; 6. Representațiune pentru întărirea preliminarilor pro 1887, 1888, și 1889; 7. Propunere în cauza comparării respective a vinzării realităților ajunse la licitațiune dela datorații Comunității de avere; 8. Ocuparea postului de primforestier; 9. Rugarea lui George Meisel pentru închirierea unor localități în casa grănicerescă din Băile erculane; 10. Rugarea codrémului Iosif Gónța pentru certarea sumei de 137 fl. 44 cr. lui impusă spre solvire pentru prevaricațiunii silvanale; 11. Representațiunea către dl comisariu guvernial referitoare la desdaunările silvanale; 12. Propunerea pentru efectuarea vinzării mai mari de lemne; 13. Orinațiunile dlui comisariu guvernial pentru a segrega din pădurile Comunității de avere părțile împăduririlor din comunele Weidenthal, Wolfsberg și Sadova veche; 14. Propunerii și rugări date în scris și încurse mai târziu; 15. Alegerea a doi reprezentanți pentru autentizarea protocolului ședinței.

Varietăți.

Transferări. La cererea lor proprie sunt strămutați președinții tribunalelor regesei *Ludovic de Zsivos* din Lugos la Becicherecul mare, era *Francisc Peczeley* din Becicherecul mare la Lugos.

Școalele de cadeți. Comandele c. r. ale institutelor de cadeți anunță, că părinții aceia, cari doresc ași da copii lor în aceste institute, cererile de primire au să le substernă la respectivele comande c. r. ale institutelor până în 25 Iulie a. c. Cererile sosite mai târziu nu pot fi luate în considerare. Broșuri asupra organizațiunii și condițiunilor de primire în această școală se pot cumpera dela librăria W. Seidl din Viena cu 20 cr.

Advocat român în Ciacova. Dl Dr. Lazar Simon a deschis cu prima Maiu nou cancelarie advocațială în Ciacova. Bucurându-ne de aședarea dlui avocat Dr. Lazar Simon în acest orașel cu puțină inteligență română și sperând, că poporul nostru din acest ținut va afla în Dladvocat un puternic sprijinitor al intereselor lui, îl recomandăm călduros publicului nostru din acele părți.

La cesțiunea pensionărei învățătorilor. Deputațiunii reuniunii învățătorilor din comitatul Bihorului, prezentate de deputatul Silviu Rezeiu în săptămâna trecută Ministrului de învățământ public, contelui Albin Csáky, după predarea petițiunii ei referitoare la revisiunea legii de pensionare, Ministrul susnumit i-a răspuns următoarele: „Am petrecut cu atențiune împărțășirile publicate prin țiare

despre deliberările DVăstre în această cesțiune și cu oreșcare mirare am cetit, că DVăstre -- decât acele împărțășiri sânt adevărate -- nu sânteti mulțamiți cu enunțațiunile guvernului făcute în comisiunea de învățământ, precând eu mai la fiecare punct m'am declarat așa, precum au pretins învățătorii. Am declarat, că modalitatea presentă a pensionărei învățătorilor nu să mai pôte sustinea și că prin urmare legea are a fi revedută regulându-se pensionarea după articolul de lege XI din anul 1885 cu cheia statorită pentru pensionarea funcționarilor de stat. Am declarat, că spre ajungerea acestui scop dorese a sustinea contribuiriile de până acum la acest fond sên în cas de reducerea lor să se micșoreze mai ântâi contribuiriile învățătorilor apoi ale sustinătorilor de școle și numai în fine subvențiunea statului. Proiectul de lege să va substerne la tómnă corpului legislativ al țerei“.

Comitetul național român pentru organizarea participărei României la expozițiunea universală din Paris provôcă prin un circulariu și pe redacțiunile țiarelor române din Ungaria a trâmite la acea espozițiune organele de publicitate țilnice ori periodice românesci. Redacțiunea Fôiei diecesane nu pôte satisfice acestei provocări, de ôrece espunerea țiarelor române din Ungaria în secțiunea României a espozițiunei din cesțiune ar provoca recriminări chiar diplomatice și ne are putea cauza mari neplăceri între împrejurările, în care viețuim.

Mulțamiță publică. Sărbătorile sântelor Păsei din anul acesta au fost o adevărată bucurie pentru locuitorii comunei noastre Valeadeni; o suprinde neașteptată ne făcu joi înainte de Păsei evlaviosul creștin *Ianôs Blotor* din comuna vecină Tărnova, carele a donat bisericei noastre un rând întreg de odóre (odejdi) în preț de circa 80 fl. v. a. care s'a sfințit sâmbătă prin preotul local Ioan Meda în presența unui public numeros. În ziua de ss. Păsei după finea sântei liturghii preotul local arătând poporului această faptă frumôsă a numitului donatoriu, carele în astfel de timpuri grele a jertfit bisericei noastre un dar așa de însemnat. Poporul cu mic cu mare a esclamat „Dăcu să-i dăe sănătate și ani mulți, și să-i primescă jertfa adusă altariului bisericei noastre“. Dăe Dăcu, ca această faptă frumôsă și bineplăcută lui Dăcu să afe mulți imitatori. Valeadenii în 15 Aprilie 1889. În numele comitetului parochial: *Ioan Meda*, preot ca președinte, *George Cătană*, învățătoriu ca notariu.

Societatea agronomică din Caransebeș a ținut în Dumineca trecută adunarea ei anuală generală. Raportul general despre activitatea societății în anul economic decurs elaborat din partea președintelui Ioan Topal și a secretariului Iosif Bălan cu deosebită diligență s'au luat cu plăcere la cunoscință. În comitet la un loc vacant s'a ales profesorul V. Goldiș. Pertractările au decurs de astă dată în bună ordine și adunarea a fost bine cercetată.

Casuri de mörte. Vasilie Petrovici paroch în comuna Scănuș din protopresbiteratul Lugoșului în etate de 59 de ani păstorind 35 de ani a răpausat în Domnul în 3 Maiu a. c. Răpausatul a fost un preot förte zelos și activ în via Domnului. — Învățătoriu *Eustaliu Caragea*

din comuna Cerna în protopresbiteratul Jebelului a răposat în Domnul în 2 ale l. c. Fie-le țărîna ușoară și memoria binecuvîntată.

Invitare de prenumerațiune la opul: „Din trecutul Silvaniei“. Legendă de Victor Russu. Gherla. Edițiunea Cancelariei Negruțiu 1889. Subiectul e luat din secolul al IX-lea, din unul dintre cele mai obscure, mai negurose tempuri și ilustrează, într'un stil poetic, dulce și frumos, un episod istoric așa dicînd întreg. Scopul evident al auctorului e, ca împreunînd „Utile cum dulci“ în opul său, să facă pre tot sufletul roman, ce știe numai ceti: să se ocupe și cu „Trecutul Românilor“. Opul conține: Dedicățiunea, prevorbirea, excursiunea, păstoriul, privighetorea codrului, pe ruinele unui castru și castel străvechiu, un bujor de copilă, geniul nopturn, invocațiunea, furtuna, lilia Silvaniei, o noapte în Salnec, jocuri naționali, distrageri și revelațiuni, concertul, Iasigii, care-n-cătrou, sorióra florilor, o legendă din bătrîni, despărțirea, dorul, sibila, morbul, revederea, lupta odinioară și acum și reîntărcerea; și consiste mai din 11 côle în tipariu, pre papir fin și cu litere nouë. *Se pôte procura cu 1 fl. v. a. dela „Cancelaria Negruțiu“ din Gherla (Szamos-ujvár) sêu dela auctorul din Cluj (Kolozsvár).*

Concurs.

Conform ordinațiunei Venerabilului Consistoriū diecesan din 12. Aprilie a. c. Nr. 204 B. se escrie concurs pentru întregirea postului de capelan pe lângă neputinciosul paroch Ioan Petrovici din Ciclova română, cu termen de concurs de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumentele împreunate cu acest post de capelan sînt: a treia parte din suma de 405 fl. cari sînt tôte venitele parochiei de sub întrebare.

Ceice dorese a reflecta la acest post sînt poftiți a-și trimitte recursese lor instruate conform statutului organic și a regulamentului pentru parochii până la terminul susarătat, fiind adresate comitetului parochial prin prea onoficiu protopresbiteral în Iam.

Recurenții sînt invitați a se presenta în vre-o duminică sau sêrbătore în s. biserică spre a-și arêta desteritatea în cîntare și predică, după ce s'au însinuat la protopresbiterul concerninte.

Ciclova-română, din ședința comitetului parochial ținută în 11 Maiū 1889.

[15] 1—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: *Filip Adam*, m. p. protopresbiter.

Concurs.

Conform ordinațiunei ven. Consistoriū diecesan de dato 1/13 Martie a. c. Nr. 98 S. se escrie concurs pentru îndeplinirea postului învățătorese la șcôla confesională din *Oravița-română* protopresbiteratul Oraviței, comitatul Caras-Severinului cu termen de alegere până în 16 Iunie 1889.

Emolumentele sînt:

1. Salariu în bani gata 220 fl. v. a.
2. Pentru scripturistică 10 fl.

3. Pentru conferințe 10 fl.

4. Paușal de lemne, din care are a-sê încălzi și șcôla 40 fl.

5. 1 $\frac{3}{4}$ juger pămînt arêtoriū.

6. Cortel liber cu o grădină estravilană de $\frac{1}{2}$ juger.

7. Dela fie-care înmormîntare unde va fi poftit 50 cr.

Doritoriū de a ocupa acest post sînt avisați a-și trimitte recursese instruite conform prescrieselor din stat. org. bis. adresate comitetului parochial din Oravița-română la mult. on. domn Administrator protopresbiteral Alesandru Popoviciū în Oravița-montană. Totodată sînt poftiți a se presenta în vre-o duminică sêu sêrbătore în s. biserică spre a-și arêta desteritatea în cîntare și tipic. Cei cu 3 ori 4 clase gimnasiale sêu reale, precum și cei apti de a instrua și conduce corul vocal vor fi preferiți.

Oravița-română, în 28 Aprilie (10 Mai) 1889.

[14] 2—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu Administratorul protopresbiteral.

Licitațiune minuendă,

care se escrie pre basa ordinațiunii consistoriale din 22 Aprilie 1889 Nr. 361 B. pentru zidirea unei noue biserici în comuna *Berliște*, protopresbiteratul Bisericei-albe, diecesa Caransebeșului în suma preliminară cu 22.515 fl. 57, eră nu cu 22.267 fl. 90 cr. eum s'a fost pus în prima publicațiune.

Licitațiunea minuendă se va ținea în șcôla confesională din *Berliște* la 9 ore antemeridiane în Lunea Rusaliilor în 29 Maiū st. v. 10 Iunie st. n. 1889.

Doritoriū de a întreprinde zidirea acêsta au la terminul amintit a-se presenta în fața locului în *Berliște* și a se legitima în mod vrednic de credință, că sînt deplin calificați în arta zidirii (arhitecti calificați) și cu renume bun; apoi au a depune înainte de începerea actului de licitațiune un vadiu de 10% în bani gata sêu obligațiunii de stat din prețul preliminar pentru întregă zidire, care vadiu în cazul primirii întreprinderii va rămânea depus în lada bisericii până la încheierea contractului și colaudarea lucrului sêvêrșit.

Întreprîndetoriul rămîne deobligat față cu comuna îndată după finirea actului de licitațiune și subscrierea actului, eră comitetul parochial față de întreprîndetoriul rămîne deobligat numai după urmata aprobare (ratificare) a contractului din partea Consistoriului diecesan.

Elaboratele tehnice, condițiunile și împrejurările mai deaprobe referitore la zidire se pot vedea la epitropia parochială din *Berliște* în ziua de licitațiune și mai nainte.

Berliște, în 30 Aprilie 1889.

[15] 2—3

Comitetul parochial în conțelegere cu protopresbiterul

Filip Adam.

